

Anonimizuota versija

Vertimas

C-741/21 – 1

Byla C-741/21

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2021 m. gruodžio 1 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Landgericht Saarbrücken (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. lapkričio 22 d.

Ieškovas:

GP

Atsakovė:

juris GmbH

<...>

LANDGERICHT SAARBRÜCKEN (Sarbruikeno apygardos teismas)

5-oji civilinių bylų kolegija

NUTARTIS

Byloje

GP, <...> Duisburgas,

ieškovas

<...>

prieš

juris GmbH Juristisches Informationssystem für die Bundesrepublik Deutschland (*juris GmbH*, Vokietijos Federacinės Respublikos teisinės informacinės sistemos valdytoja) <...> Sarbriukenas,

atsakovę

<...>

Landgericht Saarbrücken 5-oji civilinių bylų kolegija

<...> (sprendimą priimančio subjekto sudėtis)

nutarė:

I.

Pagal SESV 267 straipsnį pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šiuos klausimus dėl 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, toliau – BDAR) VIII skyriaus, visų pirma 82 straipsnio, išaiškinimo:

1. Ar sąvoka „nematerialinė žala“ BDAR 82 straipsnio 1 dalyje, atsižvelgiant į Reglamento (ES) 2016/679 85 konstatuojamąją dalį ir 146 konstatuojamosios dalies trečią sakinį, turi būti suprantama kaip apimanti bet kokią saugomos teisinės padėties pažeidimą, neatsižvelgiant į kitas jo pasekmes ir reikšmingumą?
2. Ar atsakomybė už žalą pagal BDAR 82 straipsnio 3 dalį netaikoma, jei teisė konkrečiu atveju pažeidžiama dėl pavaldaus asmens, kaip jis suprantamas pagal BDAR 29 straipsnį, žmogiškosios klaidos?
3. Ar apskaičiuojant nematerialinę žalą gali arba turi būti remiamasi BDAR 83 straipsnyje, visų pirma BDAR 83 straipsnio 2 ir 5 dalyse, nurodytais vertinimo kriterijais?
4. Ar žala turi būti nustatoma už kiekvieną atskirą pažeidimą, ar už kelis (bent jau kelis panašius) pažeidimus skiriama sumokėti bendrą kompensaciją, kuri apskaičiuojama ne sudedant atskiras sumas, o remiantis bendru vertinimu?

II.

<...> [Bylos nagrinėjimo sustabdymas, iki Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priims prejudicinį sprendimą]

Motyvai

2

Anonimizuota versija

A. Pagrindinės bylos dalykas

- 1 Ieškovas, Vokietijoje savarankiškai profesine veikla besiverčiantis advokatas, buvo teisinių duomenų bazę valdančios atsakovės klientas. Po to, kai atsakovė, atsakydama į ieškovo prašymą suteikti informaciją, pranešė, kad ieškovo duomenys naudojami ir tiesioginės rinkodaros tikslais, ieškovas 2018 m. lapkričio 6 d. raštu atšaukė atsakovei duotą sutikimą būti informuojamas elektroniniu paštu ir (arba) telefonu apie paieškos paslaugas, turinį ir renginius, ir bet kokius kitus sutikimus. Jis taip pat paprieštaravo bet kokiam su juo susijusių duomenų tvarkymui reklamos tikslais (išskyrus duomenų tvarkymą, kuris yra būtinas jo ir toliau pageidaujamiems <...> [naujienlaiškių pavadinimai] naujienlaiškiams gauti).
- 2 2019 m. sausio mėn. ieškovas gavo paštu kontoros adresu, bet jam asmeniškai adresuotus du atsakovės reklaminius pranešimus, abu 2019 m. sausio 18 d. Reaguodamas į tai, ieškovas 2019 m. balandžio 18 d. raštu, dar kartą pridėdamas 2018 m. lapkričio 6 d. prieštaravimą dėl reklamos, pranešė atsakovei, kad jo duomenys rengiant reklaminius pranešimus buvo tvarkomi neteisėtai, ir pareikalavo kompensacijos už patirtą žalą pagal BDAR 82 straipsnio 1 dalį. Iki 2019 m. gegužės 3 d. atsakovė išsiuntė ieškovui dar vieną reklaminių pranešimą, po jo ieškovas 2019 m. gegužės 15 d. raštu, kurį atsakovei įteikė antstoliai, pakartotinai pareiškė prieštaravimą.
- 3 Kiekviename iš tų reklaminių laiškų buvo atspausdintas, kaip pavadino atsakovė, „asmeninis bandomasis kodas“ – individuali dešimties rašmenų seka su kvietimu adresatui įrašyti šį kodą nurodytoje atsakovės interneto svetainėje. 2019 m. birželio 7 d. ieškovas liepė notarui atidaryti 2019 m. gegužės 3 d. reklaminiame pranešime nurodytą interneto svetainę ir įvesti asmeninį bandomąjį kodą; tai padarius buvo atverta atsakovės produktų užsakymo internetinė forma su ieškovo asmens duomenimis.
- 4 Ieškovas mano, jog atsakovė neteisėtai tvarkė jo asmens duomenis ir pažeidė jo pagrindinę teisę, įtvirtintą Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnyje, t. y. jis nebegalėjo kontroliuoti savo asmens duomenų. Todėl atsakovė pagal BDAR 82 straipsnio 1 dalį privalo kompensuoti jam be jokių papildomų sąlygų (teisės pažeidimo padariniai arba reikšmingumas) tiek materialinę (teismo antstolio ir notaro išlaidas), tiek nematerialinę žalą.
- 5 Atsakovė neigia savo atsakomybę ir nurodo, kad įdiegė prieštaravimų dėl reklamos apdorojimo procesą, o į minėtą prieštaravimą dėl reklamos buvo vėluojama atsižvelgti dėl to, kad atskiras darbuotojas nesilaikė instrukcijų, arba dėl to, kad prieštaravimas jau užsakius raštus galėjo būti įgyvendintas tik įdedant neproporcingai daug pastangų.

Atsakovės nuomone, vien BDAR 21 straipsnio 3 dalyje nustatytos pareigos pažeidimas dar nereiškia žalos, kaip ji suprantama pagal BDAR 82 straipsnio 1 dalį, atsiradimo.

B. Taikytinos normos

I. Sąjungos teisė

Reglamentas 2016/679 – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (BDAR)

6 82 straipsnis. Teisė į kompensaciją ir atsakomybė

1. Bet kuris asmuo, patyręs materialinę ar nematerialinę žalą dėl šio reglamento pažeidimo, turi teisę iš duomenų valdytojo arba duomenų tvarkytojo gauti kompensaciją už patirtą žalą.

2. Tvarkant duomenis dalyvaujantis duomenų valdytojas atsako už žalą, padarytą dėl vykdyto duomenų tvarkymo pažeidžiant šį reglamentą. Duomenų tvarkytojas už dėl duomenų tvarkymo sukeltą žalą atsako tik tuo atveju, jei jis nesilaikė šiame reglamente konkrečiai duomenų tvarkytojams nustatytų prievolių arba jei jis veikė nepaisydamas teisėtų duomenų valdytojo nurodymų arba juos pažeisdamas.

3. Duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas atleidžiami nuo atsakomybės pagal 2 dalį, jeigu jis įrodo, kad jokių būdu nėra atsakingas už įvykį, dėl kurio patirta žala.

<...>

7 83 straipsnis. Bendrosios administracinių baudų skyrimo sąlygos

<...>

2. Administracinės baudos, atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes, skiriamos kartu su 58 straipsnio 2 dalies a–h punktuose ir i punkte nurodytomis priemonėmis arba vietoj jų. Sprendžiant dėl to, ar skirti administracinę baudą, ir sprendžiant dėl administracinės baudos dydžio kiekvienu konkrečiu atveju deramai atsižvelgiama į šiuos dalykus:

a) pažeidimo pobūdį, sunkumą ir trukmę, atsižvelgiant į atitinkamo duomenų tvarkymo pobūdį, aprėptį ar tikslą, taip pat į nukentėjusių duomenų subjektų skaičių ir jų patirtos žalos dydį;

b) tai, ar pažeidimas padarytas tyčia, ar dėl aplaidumo;

c) bet kuriuos veiksmus, kurių duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas ėmėsi, kad sumažintų duomenų subjektų patirtą žalą;

d) duomenų valdytojo arba duomenų tvarkytojo atsakomybės dydį, atsižvelgiant į jų pagal 25 ir 32 straipsnius įgyvendintas technines ir organizacines priemones;

- e) bet kuriuos to duomenų valdytojo arba duomenų tvarkytojo svarbius ankstesnius pažeidimus;
- f) bendradarbiavimo su priežiūros institucija siekiant atitaisyti pažeidimą ir sumažinti galimą neigiamą jo poveik[io] laipsnį;
- g) asmens duomenų, kuriems pažeidimas turi poveikį, kategorijas;
- h) tai, koku būdu priežiūros institucija sužinojo apie pažeidimą, visų pirma tai, ar duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas pranešė apie pažeidimą (jei taip – koku mastu);
- i) jei atitinkamam duomenų valdytojui arba duomenų tvarkytojui dėl to paties dalyko anksčiau buvo taikytos 58 straipsnio 2 dalyje nurodytos priemonės – ar laikytasi tų priemonių;
- j) ar laikomasi patvirtintų elgesio kodeksų pagal 40 straipsnį arba patvirtintų sertifikavimo mechanizmų pagal 42 straipsnį; ir
- k) kitus sunkinančius ar švelninančius veiksnius, susijusius su konkrečiu atveju aplinkybėmis, pavyzdžiui, finansinę naudą, kuri buvo gauta, arba nuostolius, kurių buvo išvengta, tiesiogiai ar netiesiogiai dėl pažeidimo;

3. Jei duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas, atlikdamas tą pačią tvarkymo operaciją ar susijusias tvarkymo operacijas, tyčia ar dėl aplaidumo pažeidžia kelias šio reglamento nuostatas, bendra administracinės baudos suma nėra didesnė nei suma, kuri nustatyta už rimčiausią pažeidimą.

<...>

5. Pažeidus toliau išvardytas nuostatas, pagal 2 dalį skiriamos administracinės baudos iki 20 000 000 EUR arba, įmonės atveju – iki 4 % jos ankstesnių finansinių metų bendros metinės pasaulinės apyvartos, atsižvelgiant į tai, kuri suma yra didesnė:

- a) pagrindinius duomenų tvarkymo principus, įskaitant sutikimo sąlygas, pagal 5, 6, 7 ir 9 straipsnius;
- b) duomenų subjekto teises pagal 12–22 straipsnius;

<...>

8 85 konstatuojamoji dalis

[D]ėl asmens duomenų saugumo pažeidimo, jei dėl jo laiku nesiimama tinkamų priemonių, fiziniai asmenys gali patirti kūno sužalojimą, materialinę ar nematerialinę žalą, pavyzdžiui, prarasti savo asmens duomenų kontrolę, patirti teisių apribojimą, diskriminaciją, gali būti pavogta ar suklastota jo asmens tapatybė, jam padaryta finansinių nuostolių, neleistinai panaikinti pseudonimai,

gali būti pakenkta jo reputacijai, prarastas asmens duomenų, kurie saugomi profesine paslaptimi, konfidencialumas arba padaryta kita ekonominė ar socialinė žala atitinkamam fiziniam asmeniui. <...>

9 146 konstatuojamoji dalis

[B]et kokią žalą, kurią asmuo gali patirti dėl duomenų tvarkymo pažeidžiant šį reglamentą, turėtų atlyginti duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas. Duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas turėtų būti atleisti nuo atsakomybės, jeigu jie įrodo, kad jokiū būdu nėra atsakingi už žalą. Žalos sąvoka turėtų būti aiškinama plačiai, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką, taip, kad būtų visapusiškai atspindėti šio reglamento tikslai. Tai nedaro poveikio jokiems reikalavimams dėl žalos atlyginimo, kurie pareiškiama dėl kitų taisyklių, nustatytų Sąjungos ar valstybės narės teisėje, pažeidimo. <...>

Duomenų subjektai už patirtą žalą turėtų gauti visą ir veiksmingą kompensaciją. <...>

II. Vokietijos teisė

Bürgerliches Gesetzbuch (Civilinis kodeksas, toliau – BGB)

10 823 straipsnis. Pareiga atlyginti žalą

1. Asmuo, tyčia ar dėl neatsargumo neteisėtai pažeidęs kito asmens gyvybę, kūną, sveikatą, laisvę, nuosavybę ar kitas teises, privalo atlyginti šiam asmeniui dėl to kylančią žalą.

2. Tokią pačią prievolę turi asmuo, pažeidęs įstatymą, kurio paskirtis – ginti kitą asmenį. Jei pagal įstatymo turinį jo pažeidimas galimas ir be kaltės, pareiga atlyginti žalą atsiranda tik esant kaltei.

11 253 straipsnis. Neturtinė žala

1. Dėl patirtos žalos, kuri nėra turtinė žala, piniginės kompensacijos gali būti reikalaujama tik įstatymuose nustatytais atvejais.

2. Jei turi būti atlyginama už kūno sužalojimą, žalą sveikatai, laisvės ar lytinio apsisprendimo pažeidimą, teisingos piniginės kompensacijos gali būti pareikalauta ir už patirtą neturtinę žalą.

C. Abejonės dėl aiškinimo

I. Pirmasis prejudicinis klausimas

- 12 BDAR 82 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, kuriomis įgyjama pirmiau minėta teisė: reglamento pažeidimas, materialinė arba nematerialinė žala ir priežastinis ryšys tarp pažeidimo ir žalos.

Ieškovas savo reikalavimą grindžia tik tuo, kad jo duomenys buvo tvarkomi neatsižvelgiant į jo prieštaravimą; taip buvo pažeista jo teisė kontroliuoti savo asmens duomenis – teisė, užtikrinama Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsniu ir konkrečiau apibrėžta BDAR.

- 13 Šiomis aplinkybėmis pirmiausia kyla klausimas, ar vien BDAR pažeidimas gali sukelti žalą, kai nėra pakenkta kitai teisinei padėčiai. Taip galėtų būti tuo atveju, jei pagal pažeistą BDAR nuostatą duomenų subjektui būtų suteikiama subjektyvi teisė. Taigi, jei reglamento pažeidimas – pavyzdžiui, vien neteisėtas duomenų tvarkymas pagal 6 straipsnio 1 dalį ar nesutikimo nepaisymas pagal 21 straipsnio 3 dalį – galėtų sutapti su žalos atsiradimu, nebereikėtų daryti papildomų išvadų dėl to, ar daromas poveikis kitai teisinei padėčiai.
- 14 Taip pat reikia išsiaiškinti, ar kompensacijos reikalavimui pagrįsti pakanka bet kokio neigiamo poveikio saugomai teisinei padėčiai.

Reikalavimai atlyginti nematerialinę žalą dėl duomenų apsaugos pažeidimų pagal Vokietijos teisę buvo galimi dar prieš įsigaliojant BDAR. Taip yra todėl, kad duomenų apsaugos pažeidimai gali būti laikomi bendrosios asmens teisės pažeidimu, jais gali būti grindžiami reikalavimai dėl žalos atlyginimo pagal BGB 823 straipsnio 1 dalį, 253 straipsnį arba EŽTK 8 straipsnį. Vis dėlto bendrosios asmens teisės pažeidimas remiantis suformuota jurisprudencija suteikia teisę į piniginę kompensaciją tik tuo atveju, jei teisės yra pažeistos šiuurkščiai, o patirtas neigiamas poveikis negali būti patenkinamai kompensuojamas jokių kitu būdu (2017 m. lapkričio 14 d. *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, toliau – BGH) sprendimas VI ZR 534/15; 2013 m. gruodžio 17 d. BGH sprendimas VI ZR 211/12); susirūpinimą keliančių konstitucinių klausimų nekyla (2017 m. balandžio 2 d. *Bundesverfassungsgericht* (Vokietijos Konstitucinis Teismas, toliau – *BVerfG*) nutartis 1 BvR 2194/15).

- 15 Atrodo abejotina, ar atitinkami apribojimai taikomi ir BDAR 82 straipsnio 1 dalyje numatytai teisei gauti kompensaciją už nematerialinę žalą.

Atsižvelgiant į 146 konstatuojamosios dalies trečią sakinį ir šeštą sakinį būtų galima daryti prielaidą, kad žalos sąvoka, kaip ji suprantama pagal BDAR 82 straipsnio 1 dalį, turi būti aiškinama plačiai, juo labiau kad 85 konstatuojamojoje dalyje asmens duomenų kontrolės praradimas aiškiai paminėtas kaip žala.

Kita vertus, 85 konstatuojamojoje dalyje remiamasi „[didele] ekonomine ar socialine žala“, o tai galėtų reikšti, kad nedidelė žala bet kuriuo atveju neturėtų būti kompensuojama.

II. Antrasis prejudicinis klausimas

- 16 Pagal BDAR 82 straipsnio 1 dalies formuluotę teisė į kompensaciją nesiejama su duomenų valdytojo ar duomenų tvarkytojo kalte, todėl būtų galima manyti, kad kaltė yra preziumuojama, taip pat atsižvelgiant į BDAR 82 straipsnio 3 dalį, pagal kurią duomenų valdytojas atleidžiamas nuo atsakomybės, jeigu įrodo, kad jokia būdu nėra atsakingas už įvykį, dėl kurio patirta žala.
- 17 Iš šios nuostatos neaišku, kokie konkrečiai reikalavimai turi būti taikomi tokiam įrodymui; visų pirma lieka neaišku, ar „[nėra] atsakingas“ turi būti suprantama kaip [neveikęs] tyčia ar dėl neatsargumo, ir kokia yra žodžių „jokia būdu“ reikšmė.
- 18 Atsižvelgiant į tai, tampa svarbus klausimas, ar duomenų valdytojas nustoja būti atsakingas vien dėl žmogiškosios darbuotojo klaidos, šiuo atveju – dėl to, kad pastarasis sistemoje neregistravo prieštaravimo dėl reklamos, nors buvo gavęs aiškų nurodymą. Vis dėlto toks BDAR 82 straipsnio 3 dalies aiškinimas galėtų lemti reikšmingą BDAR 82 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės apribojimą, jei duomenų valdytojas galėtų išvengti atsakomybės pasiteisindamas vien darbuotojo aplaidumu. Kriterijus „jokia būdu“ galėtų būti suprantamas kaip atitinkamas korektyvas, tačiau jis neatskleidžia reikalavimų, kurie šiuo aspektu turėtų būti tenkinami.

III. Trečiasis prejudicinis klausimas

- 19 Šiuo klausimu siekiama išsiaiškinti kriterijus, pagal kuriuos gali būti nustatytas priklausančios kompensacijos mastas, visų pirma tai, ar BDAR yra įtvirtinti vienodi kriterijai, ar kompensacijos dydis priklauso nuo atitinkamų nacionalinių taisyklių.
- 20 Tiesa, BDAR 83 straipsnyje reglamentuojamas administracinių baudų skyrimas, tačiau jame išdėstyti jų vertinimo kriterijai atrodo tinkami ir veiksmingi taip pat apskaičiuojant piniginę kompensaciją už nematerialinę žalą. Be to, vienodai taikant šiuos kriterijus visose valstybėse narėse būtų laikomasi reikalavimo užtikrinti veiksmingą kompensaciją už žalą (146 konstatuojamoji dalis). Šis prejudicinis klausimas yra ypač svarbus, nes pagal BDAR 83 straipsnio 5 dalį baudos dydis už tam tikrus (be kita ko, BDAR 6 straipsnio ir 21 straipsnio) pažeidimus įmonei nustatomas remiantis metine apyvarta.

IV. Ketvirtasis prejudicinis klausimas

- 21 Duomenys pagrindinėje byloje buvo ne kartą tvarkomi tiesioginės rinkodaros tikslais, nors anksčiau kelis kartus buvo pareikštas prieštaravimas dėl reklamos.
- 22 Atsižvelgiant į tai, kyla klausimas, ar kiekvienas atskiras BDAR pažeidimas turi būti nagrinėjamas atskirai ir už kiekvieną atskirai skiriama sankcija, ar turi būti nustatyta bendra kompensacija – bent už kelis panašius pažeidimus. Iš šio klausimo kyla kitas klausimas: ar nustatant bendrą kompensaciją už kiekvieną pažeidimą reikia apskaičiuoti atskiras sumas, kurios atitinkamai įtraukiamos į bendrą sumą (bet ne sudedant atskiras sumas), ar bendra kompensacija turi būti nustatoma remiantis bendru vertinimu.

V. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

- 23 Teisė į kompensaciją pagal BDAR 82 straipsnio 1 dalį dar nėra išsamiai išaiškinta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, atskirų kriterijų neįmanoma nustatyti ir remiantis tiesiogiai BDAR, visų pirma BDAR negali būti tiesiogiai grindžiamas nereikšmingumo kriterijus, todėl atrodo būtina pateikti prašymą išaiškinti pirmiau išdėstytus klausimus (žr. 2021 m. sausio 14 d. *BVerfG* nutartį 1 BvR 2853/19).
- 24 Austrijos *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) 2021 m. balandžio 15 d. nutartimi <...> [bylos numeris] jau yra pateikęs Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl BDAR 82 straipsnio. Tai neprieštarauja šiam prašymui, juo labiau kad prejudiciniai klausimai tik iš dalies susiję su ta pačia tema.

<...> (parašas)